

Jaarverslag 1998

FRDO / 1998JV

De Algemene Vergadering van de FRDO keurde op 23 februari 1999 dit jaarverslag goed in uitvoering van art. 11, § 5 van de wet van 5 mei 1997 betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling.

INHOUD

Woord Vooraf	3
1. Doel en structuur van de FRDO	5
1.1. Missie.....	5
1.2. Opdrachten	5
1.3. Samenstelling	6
1.4. Interne werking	7
2. Activiteitenverslag.....	9
2.1. Overzicht van de Algemene Vergaderingen.....	9
2.2. Overzicht van de adviezen	11
2.3. Overzicht van de symposia	17
2.4. Overzicht van de werkgroepen.....	19
2.5. Andere initiatieven	20
2.6. Secretariaat	21
3. Voorlopig financieel verslag.....	22
Bijlagen	24
Bijlage 1. Aanwezigheid op de Algemene Vergaderingen	24
Bijlage 2 Vergaderingen van en aantal deelnemers aan de werkgroepen.....	27
Bijlage 3 Overzicht van de adviezen 1994-1998	28

Woord vooraf

De FRDO vervult zijn taken in opvolging van de VN-conferentie over Milieu en Ontwikkeling die in 1992 plaatsvond in Rio de Janeiro. De belangrijkste opdracht van de Raad heeft betrekking op de toepassing van de internationale akkoorden inzake duurzame ontwikkeling die België ondertekende. De uitvoering van die verbintenissen moet bijdragen tot een betere leefomgeving voor iedereen en een democratische verdeling van de (internationale) welvaart. Een beleid van duurzame ontwikkeling vergt een engagement van de hele regering, omdat het gericht is op de integratie van het economisch, het sociaal en het milieubeleid. Dat is een ambitieuze opdracht. Daarom is de medewerking van alle burgers en maatschappelijke organisaties noodzakelijk.

De FRDO werd opgericht door de wet van 5 mei 1997 betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling. Niet toevallig voorziet deze wet in een brede samenstelling van de Raad. De werkgevers- en werknemersorganisaties, de milieu- en derdewereldbewegingen, de consumentenverenigingen, de energieproducenten en de wetenschappelijke wereld en de overheid zelf (als waarnemer) zijn vertegenwoordigd. Dit breed gestructureerd maatschappelijk overleg biedt een belangrijke meerwaarde. Een constructieve samenspraak tussen de verschillende groepen in de Raad maakt het mogelijk verscheidene visies en benaderingen te integreren. Dit draagt bij tot de formulering van adviezen die nuttig zijn voor de voorbereiding van het overheidsbeleid.

In 1998 keurde de Raad vijf adviezen goed. Twee adviezen op vraag van Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking Réginald Moreels: een eerste over de sectorale beleidsnota van het ABOS over landbouw en voedszekerheid, een tweede over de ABOS-nota over basisinfrastructuur. Op vraag van Minister van Wetenschapsbeleid Yvan Ylieff werkte de Raad een advies uit over het klonen van planten en dieren en de gevolgen daarvan op biodiversiteit en duurzame ontwikkeling. Op vraag van Staatssecretaris voor Leefmilieu Jan Peeters kwam er een advies over de uitvoering door ons land van het Protocol van Kyoto. Ten slotte gaf de Raad op eigen initiatief een advies over de CSD-ontwerptekst over consumentenrichtlijnen. De Raad begon ook met de voorbereiding van adviezen over de uitvoering van het verdrag over biodiversiteit in ons land (op eigen initiatief) en over een mogelijk toekomstig multilateraal investeringsakkoord (op vraag van Minister van Economische Zaken Di Rupo).

In het voorbije jaar startte de Raad ook met de organisatie van forumactiviteiten. De bedoeling daarvan is deskundige adviezen voor te bereiden via een dialoog en een confrontatie van visies van experts, beleidsverantwoordelijken, maatschappelijke organisaties en een breder publiek. Tegelijk wil de Raad met deze forumactiviteiten bijdragen tot de verbreding van het draagvlak voor duurzame ontwikkeling. Een eerste symposium met 86 aanwezigen had plaats ter voorbereiding van het advies over klonen. Het tweede symposium, ter voorbereiding van het advies over de uitvoering van het Protocol van Kyoto, werd door 270 deelnemers bijgewoond.

1998 was voor de Raad ook een jaar waarin belangrijke stappen werden gezet om de operationele werking te versterken. De zes permanente werkgroepen die adviezen voorbereiden (Federaal plan, Energie en klimaat, Biodiversiteit en bossen, Internationale betrekkingen, Sociaal-economische aspecten van duurzame ontwikkeling en Wetenschappelijk onderzoek duurzame ontwikkeling) gingen actief functioneren. Alles samen vergaderden ze 44 keer. Het secretariaat werd versterkt met een wetenschappelijk medewerker. De huisvesting voldeed niet meer aan de noden van de Raad en we vonden een ander kantoor in de Aduatukersstraat. Ten slotte werden met de overheid afspraken gemaakt die een vlotte financiering van de werkzaamheden van de Raad moeten verzekeren.

De Raad kan nu stilaan op kruissnelheid varen. Dit moet ons in staat stellen onze rol nog beter te gaan spelen. Voortgaande op de bespreking in de Raad stip ik in dat verband enkele oriëntaties aan. De opvolging van wat de overheid met onze adviezen doet, zal meer aandacht krijgen. De wetgever heeft de regering immers verplicht om de motieven aan te geven voor het eventueel afwijken van de adviezen van de FRDO. We zullen ook meer investeren in onze sensibilisatieopdracht. De geplande enquête over het draagvlak voor duurzame ontwikkeling in ons land kan daartoe bijdragen. Ook kunnen we de communicatie met de buitenwereld verbeteren door de uitgave van een nieuwsbrief en het activeren van onze website. De contacten met het netwerk van raden voor duurzame ontwikkeling in het buitenland moeten worden versterkt. Hetzelfde geldt voor het overleg met een aantal federale en regionale raden in ons land; sommigen daarvan zijn overigens reeds als waarnemer in onze Raad vertegenwoordigd. De leden moeten – zoals de overheid vraagt – zorgen voor een evenwichtige vertegenwoordiging van mannen en vrouwen in de Raad. Op dat vlak hebben we in het voorbije jaar vooruitgang geboekt en we hopen tegen eind 1999 de wettelijk voorgeschreven norm te halen.

Ik hoop dat dit jaarverslag de lezer een goed beeld brengt van de doelstellingen, structuren, activiteiten en middelen van de FRDO en dat het zo ook bijdraagt tot het beter kenbaar maken van ons werk.

De realisaties van het voorbije jaar zijn slechts mogelijk dank zij de zeer gewaardeerde inzet en samenwerking van de leden van het Bureau en de Algemene Vergadering, de voorzitters en medewerkers van de werkgroepen en de staf van het secretariaat. Ik stel er prijs op hen hiervoor te danken en ik hoop dat we de weg van constructieve samenwerking verder kunnen blijven bewandelen. Ik dank ook de Minister van Wetenschapsbeleid en de Staatssecretarissen voor Leefmilieu en Ontwikkelingssamenwerking voor de middelen die zij ter beschikking stelden om de capaciteit van het secretariaat van de Raad te versterken.

Theo Rombouts
Voorzitter

1. Doel en structuur van de FRDO

1.1. Missie

De Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling werd opgericht door de wet van 5 mei 1997 betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling, als opvolger van de Nationale Raad voor Duurzame Ontwikkeling. De bedoeling van deze wet is ambitieus. Zij beoogt een betere organisatie en coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling. Enerzijds door bij te dragen tot de capaciteitsopbouw bij de regering en de administratie en anderzijds door de werking van de FRDO als adviesorgaan te versterken.

Aan de basis van de oprichting van de Raad liggen de UNCED-akkoorden, gesloten in Rio de Janeiro in 1992, en meer bepaald Agenda 21, hoofdstukken 8 en 38 die de oprichting van raden duurzame ontwikkeling aanbevelen om de uitvoering van duurzame ontwikkelingsstrategieën en -maatregelen mogelijk te maken. De eigenheid van de Raad bestaat erin voorstellen te formuleren en activiteiten op te zetten die gericht zijn op de integratie van economische, sociale en ecologische ontwikkeling. Duurzame ontwikkeling is een zaak van alle burgers en vergt de inzet van iedereen. Daarom kreeg de Raad een brede samenstelling met een vertegenwoordiging van de belangrijkste maatschappelijke organisaties en de overheid.

Samengevat kan de missie van de Raad omschreven worden als overlegforum van maatschappelijke organisaties en overheid met het oog op het bevorderen van de integratie van duurzame ontwikkeling in de politieke besluitvorming en het bijdragen tot de verbreding van het maatschappelijk draagvlak hiervoor.

1.2. Opdrachten

De FRDO is één van de drie pijlers waarin de wet van 5 mei 1997 over de duurzame ontwikkeling voorziet om het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling te schragen. - De eerste pijler zorgt voor een specifieke 'beslissingsstructuur' waarbij de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten betrokken zijn. Het gaat met name om de *Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling* (ICDO). Die heeft als opdracht de aandacht voor duurzame ontwikkeling in het beleid van de diverse departementen te stimuleren en de werkzaamheden voor de opstelling van een federaal plan te coördineren. De tweede pijler functioneert als 'motorstructuur', met name het *Federaal Planbureau* (FPB), dat tweejaarlijks een federaal rapport en vierjaarlijks een federaal plan duurzame ontwikkeling opstelt. De derde pijler, een 'maatschappelijke overlegstructuur', is de FRDO.

De Raad kreeg, naast het formuleren van een gemotiveerd advies over het federaal plan, nog 4 opdrachten van de wetgever mee (wet 5 mei 1997, art. 11, §1):

- "a) advies te verlenen over alle maatregelen betreffende het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling, genomen of in het vooruitzicht gesteld door de federale overheid, in het bijzonder in uitvoering van de internationale verbintenissen van België;
- b) een forum te zijn waar van gedachten kan worden gewisseld over duurzame ontwikkeling;
- c) onderzoek voor te stellen op alle domeinen die verband houden met duurzame ontwikkeling;
- d) de ruimst mogelijke medewerking van de openbare en particuliere organisaties alsook de burgers op te wekken om deze doelstellingen te verwezenlijken."

De Raad oefent de vermelde opdrachten uit op eigen initiatief of op het verzoek van de Ministers of Staatssecretarissen, van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en van de Senaat. In de praktijk komen de meeste adviezen tot stand op vraag van de overheid.

Het is de bedoeling van de Raad kwalitatief waardevolle en maatschappelijk breed gedragen adviezen te formuleren. De Raad brengt zijn adviezen uit binnen de drie maanden na een verzoek daartoe. In geval van hoogdringendheid kan de opdrachtgever een kortere termijn voorschrijven. Deze termijn kan evenwel niet korter zijn dan twee weken. Tot nu toe kreeg de Raad geen vragen bij hoogdringendheid. In de praktijk zal het toepassen van een spoed-procedure niet gemakkelijk zijn, gezien de brede samenstelling van de Raad. Dit maakt het moeilijk alle doelgroepen binnen een korte tijdspanne volwaardig bij de besluitvorming te betrekken.

In het kader van de forumopdracht werd in het voorbije jaar gestart met de organisatie van symposia voor een breder publiek. Het is de bedoeling in de toekomst de foruminitiatieven uit te breiden, o.a. door de organisatie van workshops en seminaries voor beperkte doelgroepen.

Op het vlak van sensibilisatieactiviteiten wil de Raad niet in het vaarwater van zijn leden komen. De initiatieven op dit vlak zullen ondersteunend informatie geven aan de leden die actief zijn op het terrein (eerste lijn) en kunnen dus eerder als tweedelijnsactiviteiten worden omschreven. Een voorbeeld hiervan is de enquête over het draagvlak voor duurzame ontwikkeling in ons land, die in de loop van 1999 zal worden opgezet.

Samengevat kan worden gesteld dat de Raad een advies-, een forum-, en een sensibilisatiefunctie heeft.

1.3. Samenstelling

Het is duidelijk dat de FRDO breed is samengesteld. De regeringen gingen er op de Conferentie van de Verenigde Naties over Milieu en Ontwikkeling in 1992 van uit dat de akkoorden inzake duurzame ontwikkeling slechts succesvol kunnen worden gerealiseerd, als niet alleen de overheden, maar ook de burgers, en vooral ook de vertegenwoordigers van de private (niet-gouvernementele) sector, er mee hun schouders onder zetten. Zo bevat het derde deel van Agenda 21 tien hoofdstukken over de versterking van de rol van verschillende maatschappelijke groepen.

Deze participatieve benadering wordt ook wel omschreven als de "multistakeholder"-aanpak. Deze ligt in de lijn van het Belgische sociaal-overlegmodel, maar dan op twee vlakken aangepast in functie van het concept duurzame ontwikkeling dat van integratie uitgaat. Zo zitten in de Raad niet alleen vertegenwoordigers van de traditionele sociale partners, maar ook van bijvoorbeeld de nieuwe sociale bewegingen en de wetenschappelijke wereld. Daarnaast nemen ook vertegenwoordigers van de publieke sector deel aan de vergaderingen.

Volgens de wet op de duurzame ontwikkeling (art. 12, § 1) is de FRDO samengesteld uit:

- a. een erevoorzitter: Z.K.H. Prins Filip,
- b. een voorzitter,
- c. drie ondervoorzitters,
- d. zes leden van de NGO's voor milieubescherming,
- e. zes leden van de NGO's voor ontwikkelingssamenwerking,
- f. twee leden van de NGO's van de verbruikers,
- g. zes leden van de werknemersorganisaties,
- h. zes leden van de werkgeversorganisaties,

- i. twee leden van de energieproducenten,
- j. zes leden van de wetenschappelijke milieus,
- k. één vertegenwoordiger van elke federale Minister of Staatssecretaris,
- l. één vertegenwoordiger van elk Gewest en elke Gemeenschap.

Alle leden, met uitzondering van de categorieën k en l (overheidsvertegenwoordigers), worden benoemd door de Koning op voordracht van de regering voor een hernieuwbare periode van 4 jaar.

De Raad besliste bijkomend een aantal personen als waarnemer uit te nodigen:

- een vertegenwoordiger van de volgende raden bevoegd voor milieu- en socio-economische aangelegenheden (Huishoudelijk Reglement, art. 2, § 2):
 - Milieu- en Natuurraad voor Vlaanderen,
 - Conseil Wallon de l'Environnement pour le Développement Durable,
 - Conseil de l'Environnement pour la Région de Bruxelles-Capitale / Raad voor het Leefmilieu van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest,
 - Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest,
 - Centrale Raad voor het Bedrijfsleven,
 - Sociaal-economische Raad voor Vlaanderen,
 - Conseil économique et social de la Région wallonne,
 - Nationaal Comité voor de Energie;
- vier wetenschappelijke raadgevers (H.R., art. 13, § 1);
- een vertegenwoordiger van het Federaal Planbureau (beslissing Algemene Vergadering 29 mei 1998).

In totaal telt de Raad vierenzeventig leden, waarvan achtendertig stemgerechtigde vertegenwoordigers (categorieën b t.e.m. j). Die laatste worden door de regering gekozen uit een dubbele lijst die door hun representatieve organisaties wordt voorgesteld. Deze gemengde formule van voordracht door de maatschappelijke groepen en benoeming door de regering draagt bij tot het vergroten van de representativiteit van de leden. De samenstelling van de FRDO op 31 december 1998 kunt u in bijlage 1 vinden.

Hoewel dit soms moeilijk is, streeft de Raad bij het formuleren van adviezen naar een consensus. Dit vergroot de mogelijke impact van de adviezen op het beleid van de overheid. Bovendien is dit een belangrijke meerwaarde van een gestructureerd maatschappelijk overleg en het biedt de deelnemers de gelegenheid om vanuit een gelijkwaardige startpositie aan het overleg deel te nemen.

1.4. Interne werking

De krachtlijnen van de organisatie en werking van de FRDO werden vastgelegd in het huishoudelijk reglement. Dat werd goedgekeurd door het Koninklijk Besluit van 10 augustus 1998 (gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 23 september 1998). De Algemene Vergadering is bevoegd voor alle inhoudelijke aspecten van de werking. Daarnaast vervullen de voorzitter, de ondervoorzitters, het Bureau, de permanente werkgroepen en het secretariaat elk een eigen rol.

De Algemene Vergadering waarin alle stemgerechtigde en niet-stemgerechtigde leden vertegenwoordigd zijn, komt gemiddeld vijf maal per jaar samen. De raadsvergadering keurt de adviezen goed, beslist over de organisatie van forumactiviteiten, neemt de eindbeslissing over

het jaarverslag, het financieel verslag, de begroting en het programma van de werkgroepen. De verslagen zijn openbaar.

Het Bureau bestaat uit de voorzitter, de ondervoorzitters, de vertegenwoordiger van de erevoorzitter; één vertegenwoordiger uit elk van de volgende groepen: de NGO's voor milieubescherming, de NGO's voor ontwikkelingssamenwerking, de werknemers- en de werkgeversorganisaties; en de leiding van het secretariaat. Het Bureau staat onder meer in voor de voorbereiding en opvolging van de Algemene Vergadering, het overmaken van de ontwerpadviezen van de werkgroepen aan de Algemene Vergadering, het aan deze vergadering ter goedkeuring voorleggen van het jaarverslag en het financieel verslag, de selectie van het personeel, het nemen van belangrijke praktische beslissingen en het leiden van het secretariaat. Het Bureau komt maandelijks samen.

De vaste werkgroepen bereiden de adviezen en forumactiviteiten op hun terrein voor. Er zijn zes werkgroepen: Federaal plan, Energie en klimaat, Biodiversiteit en bossen, Internationale betrekkingen, Wetenschappelijk onderzoek duurzame ontwikkeling, Sociaal-economische aspecten van duurzame ontwikkeling. Deze werkgroepen bestaan uit raadsleden of plaatsvervangers, eventueel ook uit door de leden aangeduide experts. De werkgroepen kunnen ambtenaren en andere experts in de materie permanent uitnodigen. De Algemene Vergadering duidt de voorzitters van de werkgroepen aan op voordracht van het Bureau. De werkgroepen bereiden de adviezen grondig voor, zodat de Algemene Vergadering hoogstens nog enkele knelpunten dient te beslechten. Elke werkgroep wordt bijgestaan door minstens één personeelslid van het secretariaat.

2. Activiteitenverslag

2.1. Overzicht van de Algemene Vergaderingen

In 1998 vinden er 5 Algemene Vergaderingen plaats. De centrale aandachtspunten zijn de 2 symposia en de 5 adviezen.

Op de Algemene Vergadering van 30 januari staat het advies betreffende de sectorale nota van het ABOS over landbouw en voedselveiligheid centraal. De voorzitter van de werkgroep Internationale betrekkingen, dhr. Poznanski (CSA), stelt dit advies voor. Ambtenaren van het ABOS hebben steeds de vergaderingen van de werkgroep gevolgd, zodat in een nieuwe versie van de nota reeds met de opmerkingen van de Raad rekening werd gehouden.

Naast de aanstelling van 4 wetenschappelijke adviseurs voor een termijn van één jaar, met name de professoren Laitat (FSAG), Mormont (FUL), Marysse (UA) en Van Assche (UG), wordt dhr. Lejeune (WWF) aangesteld als voorzitter van de werkgroep Biodiversiteit en bossen. De organisatie van het symposium over "Klonen en de invloed op biodiversiteit en duurzame ontwikkeling" van 4 februari 1998 wordt toegelicht. Er wordt gedebatteerd over de uitbreiding van het secretariaat van de Raad. Ten slotte brengt professor van Ypersele verslag uit over de Conferentie van Kyoto, waaraan hij heeft deelgenomen voor de DWTC.

Het advies over de invloed van het klonen van planten en dieren op biodiversiteit en duurzame ontwikkeling, en het symposium daarover zijn de voornaamste agendapunten van de Algemene Vergadering van 26 maart.

Omdat de voorzitter van de werkgroep Wetenschappelijk onderzoek duurzame ontwikkeling, professor Verschure (KU Leuven), afwezig is, stelt dhr. Poppe (BBL) het advies voor. In drie bijeenkomsten behandelde de werkgroep het thema klonen vanuit diverse invalshoeken: wetenschappelijk, maatschappelijk en vanuit de perspectieven werkgelegenheid, Noord-Zuidverhoudingen en ecosystemen. Aansluitend op deze voorstelling wordt het symposium van 4 februari geëvalueerd.

Het symposium inzake de follow-up van Kyoto wordt voorgesteld door dhr. Latteur (VBO) en wordt door de leden verder uitgewerkt. Verder vaardigt de Algemene Vergadering mevr. Slabbinck (ACV) af naar de CSD-6 (van 20 april tot 1 mei 1998 in New York).

De Algemene Vergadering van 29 mei heeft als voornaamste agendapunt het advies over de ABOS-nota over infrastructuur. Het advies kwam tot stand in de werkgroep Internationale betrekkingen tijdens vier vergaderingen. Professor Verschure (KU Leuven) stelt het voor. De werkgroep baseerde zijn beoordeling van de nota op het basisdocument "Beleidsplan voor de Belgische internationale samenwerking". Het advies wijst op de nood om dieper in te gaan op de noties basisinfrastructuur en duurzaamheid.

Professor van Ypersele (UCL) maakt een positieve balans op van het symposium "Het Protocol van Kyoto: bedreiging of uitdaging" van 19 mei 1998. Er was veel publiek en de kwaliteit van de voordrachten wordt gewaardeerd. Toch wordt enigszins betreurd dat in het zwaarbeladen programma kritische analyses niet aan bod zijn kunnen komen, en dat niet specifiek werd ingegaan op algemene thema's.

De werkgroepen Energie en klimaat, Internationale betrekkingen, Sociaal-economische aspecten van duurzame ontwikkeling en Federaal plan stellen mogelijke activiteiten voor en de Algemene Vergadering beslist over hun programma. Mevr. Slabbinck (ACV) rondt af met een helder verslag van haar deelname aan de CSD-6 te New York.

De Algemene Vergadering van 28 september staat in het teken van het omvangrijke advies over de uitvoering in België van het Protocol van Kyoto inzake de beperking van emissies van broeikasgassen.

De voorzitter van de werkgroep Energie en klimaat, professor van Ypersele (UCL), geeft toelichtingen bij de totstandkoming van dit advies. Verschillende onderwerpen van het advies kwamen tot stand in miniwerkgroepen, waarin personen uit de diverse lidorganisaties vertegenwoordigd waren. De werkgroep is 13 keer bijeengeweesd tijdens de drie maanden waarin het advies tot stand is gekomen. Door het uiteenlopen van de standpunten op verschillende vlakken en door de tijdsdruk, liggen er 15 amendementen voor. De twee cruciaalste amendementen betreffen de energieprijzen en het hoofdstuk "elektriciteit". Deze amendementen worden grondig behandeld. Andere amendementen betreffen de eindversie van de werkgevers, detailstandpunten en feitelijke verbeteringen.

De werkgroep vond het zeer moeilijk om reeds onmiddellijk te werken rond de uitvoering van het Protocol, met name de flexibiliteitinstrumenten, wat Staatssecretaris voor Leefmilieu Jan Peeters, misschien had verwacht. In zekere zin is dit advies ook een evaluatie van de aanbevelingen van het Belgisch Nationaal Programma.

In de Algemene Vergadering van 4 december komen vooral twee adviezen aan bod. Omdat de voorzitter van de werkgroep Biodiversiteit en bossen, dhr. Lejeune (WWF), afwezig is, stelt professor Demoulin (UL) het ontwerp van advies over de uitvoering van het verdrag Biodiversiteit in België voor. De Algemene Vergadering beslist om het ontwerpadvies als tussentijds rapport aan de leden van de Raad, de maatschappelijke organisaties en de overheidsvertegenwoordigers te sturen om te peilen naar hun reacties. Deze zullen worden verwerkt in de ontwerpversie die ter goedkeuring aan de volgende Algemene Vergadering zal worden voorgelegd. Er wordt eveneens beslist om een memorandum op te stellen voor de volgende regering, waarin wordt herinnerd aan de belangrijkste aandachtspunten uit de adviezen en aan de verschillende thema's die in de Raad zijn aan bod gekomen.

Omdat de werkgroep Sociaal-economische aspecten van duurzame ontwikkeling zonder voorzitter is, stelt mevrouw Mertens (permanent secretaris) het advies betreffende de Richtlijnen voor Consumentenbescherming van de Commission on Sustainable Development voor. Dit advies is op eigen initiatief tot stand gekomen en is bestemd als uitgangspunt van België voor de CSD in 1999. Het advies stelt een omwerking van de richtlijnen voor. De werkgroep heeft in de tekst incoherenties en leemtes vastgesteld en heeft een reeks aanbevelingen geformuleerd, om de verantwoordelijkheden evenwichtig te verdelen tussen de drie belangrijke medespelers op het gebied van de consumptie: de consumenten, de producenten en de overheid.

Een vergadering met de werkgroepvoorzitters heeft geleid tot een aantal voorstellen waarover verslag wordt uitgebracht. Vooreerst zal werk worden gemaakt van een betere samenwerking tussen de verschillende werkgroepen; het versterkte secretariaat krijgt een aantal bijkomende opdrachten. Verder moeten de prioriteiten beter worden vastgesteld en zal de agenda van de Algemene Vergadering inhoudelijk worden aangepast. Er werd ook gepleit voor het verbeteren van de communicatie met het publiek.

Een nieuwe adviesvraag wordt voorgelegd: Minister Di Rupo vraagt het advies van de Raad over een eventueel multilateraal investeringsakkoord in de toekomst. Professor van Ypersele geeft een beknopt verslag over de CoP van Buenos Aires, waar enerzijds verder op het Klimaatverdrag werd ingegaan en anderzijds het Protocol van Kyoto werd behandeld. Een draagvlakenquête inzake duurzame ontwikkeling gaat in januari van start, de resultaten worden verwacht eind april.

2.2. Overzicht van de adviezen ter uitvoering van de internationale akkoorden duurzame ontwikkeling

In 1998 brengt de Federale Raad 5 adviezen uit, waaronder één op eigen initiatief. Deze adviezen hebben grotendeels betrekking op de optimale uitvoering in België van internationale akkoorden inzake duurzame ontwikkeling. De eerste twee adviezen toetsen elk een sectorale ABOS-nota aan Agenda 21. Voor de nota over landbouw en voedselveiligheid, is specifiek hoofdstuk 14 "Bevordering van duurzame landbouw en plattelandontwikkeling" aan de orde. Voor de nota inzake basisinfrastructuur moeten verscheidene hoofdstukken samen worden gelezen, en vooral Sectie IV "Middelen ter implementatie", hoofdstukken 33 (Financiële middelen en mechanismen) en 37 (Nationale mechanismen en internationale samenwerking voor vergroting van capaciteit).

Het advies over de invloed van klonen op biodiversiteit is opgesteld in het kader van het bindende Verdrag inzake Biodiversiteit. Het vierde advies gaat dieper in op de uitvoering in België van het Protocol van Kyoto inzake de beperking van emissies van broeikasgassen. Het advies betreffende de Richtlijnen voor Consumentenbescherming van de Commission on Sustainable Development, is opgesteld ter voorbereiding van de Belgische deelname aan de volgende CSD-bijeenkomst.

2.2.1. Advies betreffende de sectorale nota van het ABOS over landbouw en voedselveiligheid, ter ondersteuning van het Toekomstplan voor de Belgische internationale samenwerking

- aangevraagd door de Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking Réginald Moreels in zijn brief van 30 april 1997,
- voorbereid door de werkgroep Internationale betrekkingen van de FRDO,
- goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de FRDO op 30 januari 1998.

De Raad stelde dit advies op op basis van de sectorale nota "Landbouw en voedselveiligheid" die de Staatssecretaris op dat ogenblik ter beschikking stelde. Met dit advies wou de Raad bijdragen tot de volgende versie van de sectorale nota over landbouw en voedselveiligheid en tot de acties die de Belgische ontwikkelingssamenwerking in die sector op touw zet. Aangezien vertegenwoordigers van het ABOS hebben deelgenomen aan de werkvergaderingen waarop dit advies is voorbereid, konden bepaalde door de Raad uitgesproken bekommernissen worden opgenomen in de definitieve versie van de sectorale nota voor 1997.

Voor de Raad vormt de sectorale nota van het ABOS over landbouw en voedselveiligheid een goede basis voor discussie; de nota behandelt immers grondig bepaalde belangrijke aspecten van duurzame landbouwontwikkeling. Maar ook al wordt er in de inleiding van de nota een globale visie geformuleerd op de landbouwproblematiek, in de eigenlijke nota worden alleen nog specifieke thema's behandeld in de vorm van een "shopping list". Toch heeft de globale visie, die onder meer tot uiting komt in het schema "Geïntegreerde aanpak voor een betere voedselveiligheid", de verdienste dat zij aan de drie grote doelstellingen – de sociale, economische en ecologische – evenveel belang hecht; deze globale visie verdient dan ook verder te worden uitgewerkt.

Andere dimensies van de landbouw- en voedselveiligheidsproblematiek ontbreken eveneens. Zo komen instrumenten als voedselhulp of de Conventie over Woestijnvorming niet ter sprake. In het algemeen wordt er te weinig nadruk gelegd op de ecologische (verziltting, vervuiling van de ondergrondse waterbekkens) en de sociale gevolgen (ontvolking van het platteland, werkloosheid, verpaupering, schuldenlast) van een intensieve niet-duurzame productiewijze. De productiewijzen worden niet ter discussie gesteld, zoals bepaald in Agenda 21.

De belangrijkste kritiek die de Raad op de sectorale nota kan formuleren, heeft evenwel betrekking op het feit dat de nota zich niet duidelijk genoeg uitspreekt over de strategie die de Belgische ontwikkelingssamenwerking moet volgen. De Raad is van oordeel dat die strategie moet worden verduidelijkt, en dat met name de middelen en methoden om die strategie uit te werken, duidelijk moeten worden vastgelegd. Dit is noodzakelijk om de strategie te kunnen evalueren als globale organisatie van de middelen en methoden die worden gebruikt om de doelstellingen van het ontwikkelingsbeleid te verwezenlijken. Het document heeft vaak echter meer weg van een "shopping list" dan van een strategische nota. Uiteraard kan de sectorale nota niet alle aspecten behandelen en moet de hulpstrategie voor een bepaald land worden vastgelegd in overeenstemming met de sectorale nota en de strategische landennota.

2.2.2. Advies over de ABOS-sectornota Infrastructuur

- gevraagd door Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking Réginald Moreels,
- voorbereid door de werkgroep Internationale betrekkingen,
- goedgekeurd op de Algemene Vergadering van de FRDO op 29 mei 1998.

Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking R. Moreels verzocht de FRDO een advies uit te brengen over de sectornota's die voor de Raad relevant zijn. Dit advies gaat over de strategische nota Basisinfrastructuur (februari 1998). Het is de bedoeling van het ABOS de sectornota, rekening houdend met het advies van de Raad, aan te passen.

De nota definieert basisinfrastructuur als een infrastructuur die gericht is op het beantwoorden van de basisnoden van de plaatselijke bevolking. Het "Beleidsplan voor de Belgische internationale samenwerking" (goedgekeurd door de ministerraad van 19 december 1997) zegt dat steunen van infrastructuur niet als een doel op zich wordt gezien, maar er moet toe bijdragen dat interventies in andere sectoren een optimaal rendement halen.

De Raad hield bij de beoordeling van de strategienota rekening met uitgangspunten en objectieven van het genoemde beleidsplan en besteedde bij zijn analyse speciaal aandacht aan de duurzame ontwikkelingsrelevantie en de coherentie van de nota.

De Raad is van oordeel dat de strategienota "basisinfrastructuur" heel wat interessante voorstellen bevat die kaderen in een concept van duurzame ontwikkeling en kunnen bijdragen tot het verbeteren van de samenwerking met de landen van het Zuiden.

De Raad beveelt wel aan de nota op een meer logische wijze te structureren en duidelijker keuzes te maken waardoor de bruikbaarheid als beleidsinstrument zal vergroten.

De Raad wijst erop dat de "grote" infrastructuurwerken die België voortaan langs internationale instellingen wenst te steunen, ook moeten bijdragen tot duurzame ontwikkeling en dat hiervoor criteria dienen te worden vermeld. Ons land kan bovendien een rol spelen inzake de toelevering van "knowhow".

De Raad vraagt dat de nota wat betreft de keuze voor basisinfrastructuur-subsectoren meer prioriteiten bepaalt en doet ter zake een aantal voorstellen. Hij wijst erop dat te weinig informatie wordt gegeven over de subsectornota's die in het vooruitzicht worden gesteld.

De Raad beveelt verder aan een meer systematische analyse te maken van de criteria van de OESO waarnaar in het "Beleidsplan voor de Belgische internationale samenwerking" wordt verwezen, om de duurzaamheid van ontwikkelingsinterventies te onderzoeken. In het bijzonder dient meer aandacht te worden besteed aan de ecologische dimensie en de rol van de vrouw.

De Raad onderschrijft de voorstellen inzake het betrekken van doelgroepen maar vraagt de taakverdeling tussen de betrokkenen scherper te omlijnen en voldoende oog te hebben voor de verschillende vormen van participatie.

Ten slotte formuleert de Raad nog enkele meer punctuele opmerkingen bij de tekst.

2.2.3. Advies over de invloed van het klonen van planten en dieren op biodiversiteit en duurzame ontwikkeling

- gevraagd door Minister van Wetenschapsbeleid Y. Ylief in een brief van 11 april 1997,
- voorbereid door de werkgroep Wetenschappelijk onderzoek duurzame ontwikkeling,
- goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de FRDO op 26 maart 1998.

Het klonen (vegetatieve voortplanting en aseksuele voortplanting) in samenhang met de nieuwe biotechnologie (genetische wijziging en overdracht van de genetische eigenschappen over de soortgrens heen) staat volop in de belangstelling. De vraag of deze ontwikkeling duurzaam is, heeft een sterke maatschappelijke relevantie en behelst grote economische belangen. Om de maatschappelijke dialoog over het klonen van planten en dieren te bevorderen en een breed gedragen advies aan minister Ylief te formuleren, organiseerde de Raad op 4 februari een symposium over dit onderwerp. Er waren 86 deelnemers.

Het klonen van planten en dieren met genetisch veranderde eigenschappen kan een risico betekenen voor het behoud van de biodiversiteit binnen de landbouw en veeteelt. Het verder doordrijven van uniformiteit van gewassen en dieren kan de voedselzekerheid in gevaar brengen. Toch mag niet uit het oog worden verloren dat klonen ook belangrijke voordelen kan hebben, onder meer voor het sneller vermenigvuldigen van landbouwgewassen met gunstige kwaliteiten voor voedselproductie en voor de productie van nieuwe medicijnen.

Hoge ontwikkelingskosten en de mogelijkheid bepaalde technieken te octrooieren kunnen aanleiding geven tot een eenzijdige toepassing. Deze situatie dreigt een proces van monopolievorming in de sector van de zaad- en veredelingsbedrijven te bevorderen. Dit kan problemen veroorzaken voor de positie van de landbouwers en voor de relatie tussen geïndustrialiseerde landen en ontwikkelingslanden.

Tijdens het symposium werd een maatschappelijke dialoog over de gevolgen van klonen en biotechnologie als belangrijk ervaren. De rol van wetenschapper en wetenschappelijk onderzoek, dat nooit los staat van de maatschappij, is belangrijk. Wetenschappelijk onderzoek levert een bijdrage voor het maken van fundamentele maatschappelijke keuzes. Zij stuurt deze keuzes. In een concept van duurzame ontwikkeling is wetenschap geen neutrale bezigheid. Ze bepaalt mede de huidige keuzes en oriëntaties en is zo mede verantwoordelijk voor de gevolgen hiervan voor de toekomstige generaties.

2.2.4. Advies over de uitvoering in België van het Protocol van Kyoto inzake de beperking van emissies van broeikasgassen

- aangevraagd door de Staatssecretaris voor Leefmilieu J. Peeters,
- voorbereid door de werkgroep Energie en klimaat,
- goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Raad op 28 september 1998.

Dit advies is een omvangrijk document geworden, waaraan intensief werd gewerkt door de werkgroep Energie en klimaat, en dat omvattend ingaat op de klimaatproblematiek toegespitst op België. Vooreerst evalueert de Raad de maatregelen voorzien in het verleden. Daarna doet

de Raad aanbevelingen inzake het klimaatbeleid, die zich toespitsen op volgende thema's: politieke wil; steunprogramma's; informatie, bewustmaking en opvoeding; en ten slotte op actie- en follow-up-programma's. In de actie- en follow-up-programma's per sector worden de sectoren elektriciteit, vervoer, woning en tertiaire sector, bedrijven, land-, tuin- en bosbouw onder de loep genomen. Ten slotte geeft de Raad specifieke aanbevelingen inzake de tenuitvoerlegging van het Protocol van Kyoto.

Dit advies houdt rekening met de debatten die gevoerd zijn op het symposium "Het Protocol van Kyoto: bedreiging of uitdaging?", van 19 mei 1998.

Een evaluatie door de Raad van lessen uit het verleden wijst op de mislukking van halve maatregelen. Het advies geeft een opsomming van de belangrijkste redenen van de mislukking van het Belgische beleid ter preventie van klimaatveranderingen. Bovendien wordt aangedrongen op een grondige herziening van het Nationaal Programma ter vermindering van de CO₂-uitstoot van 1994 in het licht van de verplichtingen van het Protocol van Kyoto.

De Raad doet een geheel van aanbevelingen inzake het klimaatbeleid. België loopt immers opnieuw het risico zich aan een mislukking bloot te stellen tegen het jaar 2012 indien geen fundamentele veranderingen worden doorgevoerd. De Raad beveelt de federale regering aan, de preventie van klimaatveranderingen in te lassen in haar beleidsprogramma, in nauwe samenwerking met de andere bevoegde overheden. Het herziene programma voor de vermindering van broeikasgassen moet de volgende elementen omvatten: (a) een reële politieke wil, (b) steunprogramma's, (c) herhaalde acties ter informatie, bewustmaking en opvoeding, (d en e) actie- en follow-up-programma's.

(a) Politieke wil

Tot op vandaag is de politieke wil onvoldoende gebleven, en de menselijke en financiële middelen zijn ontoereikend. Er moet een parlementair debat worden gevoerd over het Belgische klimaatbeleid. Dit beleid moet beter worden gecoördineerd en worden geïntegreerd in een alomvattend duurzame-ontwikkelingsbeleid, met een visie op lange termijn.

(b) Steunprogramma's

Er moeten meer middelen komen om deel te nemen aan de internationale onderhandelingen en om het nodige onderzoek te voeren naar de klimaatmechanismen, de gevolgen van de uitstoot en de manieren om die uitstoot te verminderen. De Raad raadt aan dat België zich goed voorbereidt op het voorzitterschap van de Europese Unie in 2001, aangezien op dat moment de belangrijke sessie van de Vergadering der Partijen van het Klimaatverdrag zal plaatshebben.

(c) Bewustmaking, informatie, opvoeding

Er moet dringend worden gedacht aan een ware opvoeding in duurzame ontwikkeling, op alle onderwijsniveaus. De consument moet bewust worden gemaakt van de globale energiefactuur. Om het klimaatbeleid geloofwaardig te maken, meent de Raad dat de federale regering het voorbeeld zou moeten stellen in het raam van haar eigen activiteiten, door "Kyotoplannen voor lokale toepassing" in te voeren.

(d) Actie- en follow-up-programma's: algemene principes

De Raad stelt de volgende criteria voor om de nodige maatregelen vooraf en na afloop te evalueren: (1) aanzienlijke bijdrage tot de beperking van de emissies; (2) geïntegreerde kosten-batenanalyse per ton broeikasgas uit milieu-, economisch en sociaal oogpunt; (3) vaststelling van de belemmeringen en de middelen om ze uit te weg te ruimen; (4) uitvoeringstermijnen en termijnen waarin resultaten moeten worden bereikt;

(5) positieve effecten in andere sectoren, zoals de werkgelegenheid of de volksgezondheid ("win-win"-maatregelen).

Voor wat betreft de energieprijzen, staat de Raad gunstig tegenover een verhoging, tegen bepaalde voorwaarden. Een minderheid binnen de Raad verzet zich hiertegen.

(e) Actie- en follow-up-programma's per sector

(e/1) Elektriciteit

De Raad heeft bekommernissen omtrent de uitvoering van de Europese elektriciteitsrichtlijn (96/92 EG), energiebesparende dienstverlening door de energiedistributiemaatschappijen en de wijze van energietarifiering en -facturatie.

(e/2) Vervoer

De Raad wenst een aanzienlijke versterking van de maatregelen in de vervoersector zowel van personen als van goederen. De volgens de Raad in te voeren strategieën kunnen in vier categorieën worden opgedeeld: 1) terugdringing van de vraag naar mobiliteit over de weg en in de lucht en mentaliteitswijziging bij de gebruikers, 2) aanzienlijke verbetering van het alternatieve aanbod, 3) technische verbetering van de auto's en vliegtuigen en 4) ondersteuning van al deze stappen door gepaste fiscale maatregelen, met name het doorrekenen van de externe kosten verbonden aan de verschillende vervoerswijzen.

(e/3) Woning- en tertiaire sector

De Raad onderstreept het belang van de ruimtelijke ordening voor de evolutie van de uitstoot op lange termijn. Hij adviseert in het bijzonder de constructie van "low energy"-gebouwen, een onderzoek naar de certificering van gebouwen, een vermindering van het gebruik van airconditioning door structurele maatregelen of de promotie van efficiënte elektrische huishoudtoestellen.

(e/4) Bedrijven

Onder meer staat de Raad gunstig tegenover het sluiten van akkoorden met bedrijfssectoren over de reductie van hun specifiek energieverbruik, met dien verstande dat er strengere voorwaarden zouden kunnen worden opgelegd indien nieuwe internationale voorschriften dit vereisen. De bedrijven moeten er ook naar streven om steeds energiezuiniger goederen, diensten en technologieën op de markt te brengen.

(e/5) Land-, tuin- en bosbouw

De Raad adviseert dat de omzetting naar een minder energieverslindende landbouw wordt aangemoedigd en begeleid, door in het bijzonder het gebruik van scheikundige meststoffen te verminderen. Hij wenst eveneens dat in de land-, tuin- en bosbouw de aanwending van hernieuwbare energieën wordt bevorderd.

Ten slotte geeft de Raad specifieke aanbevelingen inzake de tenuitvoerlegging van het Protocol van Kyoto, zowel enkele algemene maatregelen, als betreffende de flexibiliteitsinstrumenten. Als algemene maatregel acht de Raad dat België het Protocol van Kyoto moet ratificeren binnen een termijn die tenminste vergelijkbaar is met die van onze belangrijkste partners in de EU. De vertegenwoordigers van de werkgevers en de energieproducenten zijn van mening dat België haar doelstelling van 7,5% waarschijnlijk slechts volledig zal kunnen bereiken indien het Protocol ook door de Verenigde Staten en door Japan wordt geratificeerd. De Raad vraagt dat de verantwoordelijkheden inzake de te nemen maatregelen om het Protocol van Kyoto uit te voeren, dringend worden vastgelegd, zowel die van de overheden als die van de verschillende sectoren.

Betreffende de flexibiliteitsinstrumenten lijkt het de Raad nuttig na te gaan welk potentieel deze als aanvulling van interne maatregelen kunnen bieden. De Raad is van mening dat de grootste inspanning voor CO₂-reductie eerst moet worden geleverd binnen de eigen grenzen. Onder meer kan zo de Belgische economie (energie-infrastructuur, transport, productie- en

consumptiewijzen) beter worden voorbereid op de sterkere reducties die men verwacht na 2012. Maar het kan evenwel nuttig zijn een beroep te doen op de gezamenlijke uitvoering en op het mechanisme voor een "schone" ontwikkeling.

2.2.5. Advies betreffende de Richtlijnen voor Consumentenbescherming van de Commission on Sustainable Development

- op eigen initiatief,
- voorbereid door de werkgroep Sociaal-economische aspecten van duurzame ontwikkeling,
- goedgekeurd door de Algemene Vergadering van 4 december 1998.

Dit advies stelt voor de "Richtlijnen voor Consumentenbescherming" van de Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (CSD) van de Verenigde Naties (Consumer protection: guidelines for sustainable consumption) grondig te herwerken vanuit de bekommernis duurzame consumptiepatronen te bevorderen, en zodoende deze richtlijnen af te stemmen op de akkoorden van Rio de Janeiro.

Vooreerst wijst dit advies op een aantal incoherenties in de tekst van de richtlijnen. Maatregelen die leiden tot een ongebreidelde consumptie moeten worden vermeden. Regels inzake een geliberaliseerde internationale handel en inzake duurzame consumptiepatronen moeten op elkaar worden afgestemd. Er zou genuanceerder moeten worden ingegaan op de mogelijke impact die subsidiëring kan hebben op consumptiepatronen.

Vervolgens worden een aantal leemtes gesignaleerd. De tekst van de richtlijnen zou onder meer aandacht moeten besteden aan het voorzorgsprincipe, aan het respect voor het leefmilieu, aan de sociale dimensie van consumptie, aan de socio-economische ongelijkheden, zowel op nationaal als op internationaal vlak, en aan een rechtvaardige verdeling van de hulpbronnen.

Ten slotte worden aanbevelingen gedaan voor een evenwichtige verantwoordelijkheidsverdeling tussen drie actoren die een belangrijke impact hebben op consumptiepatronen: de consumenten, de producenten en de overheid. In zekere mate kunnen de consumenten door hun consumptiegedrag hun mening kenbaar maken aan het bedrijfsleven en aan de overheid. Om duurzame keuzes te kunnen maken, is het onontbeerlijk dat zij beschikken over begrijpelijke informatie (etikettering, berichtgeving via de media...). De verantwoordelijkheid kan echter niet alleen op hun schouders rusten. De producenten dragen een grote verantwoordelijkheid om tot duurzamer consumptiepatronen te komen. Om de ondernemingen (vooral de multinationale) te doen denken en handelen in de richting van duurzame ontwikkeling, moeten ze aangemoedigd worden om eco-efficiënte producten te maken. Het is belangrijk dat de ondernemingen gestimuleerd worden om te investeren in onderzoek en in technologische ontwikkelingen die duurzaamheid beogen.

De overheid van haar kant moet duidelijke politieke keuzes maken en alle instrumenten die haar ter beschikking staan aanwenden om een duurzame consumptie te bevorderen. Afdwingbare maatregelen moeten zich richten zowel op de vraagzijde als op de aanbodzijde. De Raad stelt voor dat het beleid concrete maatregelen zou nemen op economisch, cultureel en educatief vlak (zoals reglementering inzake reclame om ecologische argumenten te gebruiken, het gebruik van ecologische en sociale labels, ecotaksen...).

De Raad onderstreept ten slotte het belang om te verwijzen naar internationale akkoorden, onder meer die van de Internationale Arbeidsorganisatie inzake arbeidsnormen.

2.3. Overzicht van de symposia

2.3.1. Klonen en de invloed op biodiversiteit en duurzame ontwikkeling

Gelet op de gevolgen van bepaalde wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen voor het milieu en voor de sociaal-economische verhoudingen in onze maatschappij en om een maatschappelijk representatief antwoord te kunnen geven op de vraag gesteld door de Minister van Wetenschapsbeleid Yvan Ylief: "Welke invloed heeft het klonen op de biodiversiteit en de duurzame ontwikkeling?", heeft de Raad een symposium over dit thema georganiseerd op 4 februari 1998 in het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen. Het Instituut onthaalde 86 deelnemers, vertegenwoordigers van NGO's uit de sectoren milieu en ontwikkeling, industrie, landbouw, de wetenschappelijke kringen...

In de voormiddag belichtten de sprekers in korte uiteenzettingen en in een begrijpelijke taal de verschillende aspecten van het voorgestelde thema: het schaap "Dolly", het thema klonen, de nieuwe biotechnologische mogelijkheden, hun sociaal-economische gevolgen en de ethische vragen die ze oproepen.

Zeven vooraanstaande wetenschappers brachten hun standpunt naar voren:

Prof. Michel Georges (Departement genetica, Faculteit dierengeneeskunde, Universiteit van Luik): Het klonen van dieren;

Prof. Dr. Ir. Erik Van Bockstaele (Rijksstation voor plantenveredeling, Universiteit van Gent): Plantaardige biotechnologie en invloed op de biodiversiteit;

Mevr. Miriam Sneyers (Institut Pasteur, Biosafety & Biotechnology): Bioveiligheid;

Prof. Dr. Thierry Backeljau (KBIN): Bevolkingsbiologie;

Prof. Dr. J. De Tavernier (Faculteit Landbouw, toegepaste biologische wetenschappen, KU Leuven): Sociaal-economische gevolgen van de technieken en gevolgen voor de biodiversiteit;

Prof. Philippe Lepoivre (Faculté Universitaire des Sciences Agronomiques, Gembloux): Plantenselectie - gevolgen voor de Noord-Zuidverhoudingen.

Na de middag konden de deskundigen en de deelnemers van gedachten wisselen. De uitkomst van dit debat heeft gediend als basis voor het advies dat de FRDO heeft uitgebracht in antwoord op de vraag van minister Ylief.

2.3.2. Het Protocol van Kyoto: bedreiging of uitdaging? De uitdaging van de klimaatveranderingen

De Raad organiseerde het symposium "Het Protocol van Kyoto: bedreiging of uitdaging?" op 19 mei 1998. Het symposium werd bijgewoond door de erevoorzitter van de Raad, Z.K.H. Prins Filip, de Minister van Wetenschapsbeleid Y. Ylief en Staatssecretaris Jan Peeters. Het evenement had plaats in het Paleis voor Congressen, in het centrum van Brussel, en telde 270 deelnemers met uiteenlopende achtergrond (bij de Raad aangesloten organisaties, universiteiten, diverse maatschappelijke organisaties...).

De voormiddag en een deel van de namiddag waren gewijd aan uiteenzettingen uit verschillende hoeken over de middelen om de doelstellingen van het Protocol van Kyoto te verwezenlijken. Elf sprekers kwamen hun standpunt uiteenzetten:

Jean-Pascal van Ypersele (Université Catholique de Louvain): Klimaatbedreiging en het Protocol van Kyoto;

Michel Raquet (Europese Commissie, Directoraat-Generaal XI): Het noodzakelijke mogelijk maken;

Stéphane Willems (Federaal Planbureau): Gemeenschappelijke en gecoördineerde beleidslijnen en -maatregelen;
Marc Pallemaerts (Kabinet Leefmilieu, Federale Regering);
Bob Nieuwejaers (Ministerie Leefmilieu, Vlaams Gewest);
Arthur Degée (Waals Kabinet Milieuzaken): Het Protocol van Kyoto: bedreiging of uitdaging?;
Grégoire Clerfayt (Brussels Instituut voor Milieubeheer): Kyoto en de klimaatveranderingen;
Benjamin Dessus (Interdisciplinair onderzoeksprogramma over de technologieën voor milieuontwikkeling, CNRS, Meudon, Frankrijk): De verbintenissen van Kyoto, bedreiging of uitdaging voor Europa en de wereld?;
Wim De Grootte (Energie Studies en Realisaties): Productie: naar een duurzame energievoorziening;
Denise Van Regemorter (CES, KU Leuven): Beschikt de vervoersector over efficiënte middelen voor CO₂-reductie? - Combining Two Modelling Approaches;
Philippe Defeyt (Institut pour un Développement Durable): Consumptie: waarom en hoe het gedrag veranderen? Van Global change naar Total change.

De sprekers maakten gewag van de talrijke mogelijkheden en alternatieven voor de verwezenlijking van de doelstellingen van Kyoto. Mogelijkheden in diverse sectoren: productie, vervoer, consumptie. Verschillende sprekers verwezen naar het rapport van de Club van Rome "Factor 4" waarvan de algemene idee bestaat in de opvoering van de energie-efficiëntie, met name om op wereldschaal tweemaal meer welzijn te bereiken terwijl men tweemaal minder middelen en energie verbruikt. De vertegenwoordiger van het Brussels Gewest had het over de noodzaak van een krachtige politieke schok. De heer Dessus verklaarde dat er, om de doelstellingen van Kyoto te bereiken, duidelijke en voortdurende stimulansen nodig zijn: internalisering van de kosten, de energie- en CO₂-taks en in het algemeen de belastingen om onze ontwikkelingswijze opnieuw te organiseren en te heroriënteren met het oog op een grotere duurzaamheid.

De doelstellingen van Kyoto laten de sociale medespelers niet onberoerd. Tijdens de debatten konden de standpunten van de vertegenwoordigers van de belangrijkste sociale partners tegenover elkaar worden gesteld. Het panel was samengesteld uit leden van de Raad:
Hugues Latteur (Verbond van Belgische Ondernemingen);
Dirk Van Evercooren (Algemeen Belgisch Vakverbond);
Catherine Rousseau (Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties);
Bernard Huberlant (Greenpeace);
Erik Paredis (Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling);
Robert Leclère (Electrabel).

Er werd gedebatteerd over de energieproductie en de verschillende mogelijkheden die de hernieuwbare energieën bieden; over het vervoer, een gebied waar andere dan louter klimaatgebonden doelstellingen kunnen worden nagestreefd en een positieve impact kunnen hebben op het klimaat: verkeersveiligheid, luchtverontreiniging, enz.; over de culturele factoren, die niet mogen worden onderschat, alsook over de domeinen informatie en wetenschappelijk onderzoek, onderwijs, bewustmaking, opleiding, de media, Internet.

De Staatssecretaris voor Leefmilieu, de heer Jan Peeters, vermeldde in zijn slotrede het eerste Nationaal Belgisch Programma ter vermindering van de CO₂-uitstoot dat een vermindering van de emissies met 5% voorzag tegen het jaar 2000 t.o.v. het niveau in het referentiejaar 1990 en verklaarde dat de in 1994 bepaalde reductiedoelstelling niet zou worden bereikt. Hij wees ook op de ratificering door België van het Protocol van Kyoto, het beleid inzake klimaat en energie en in het bijzonder, de nodige maatregelen om de doelstellingen van Kyoto te bereiken en de door België geleverde inspanningen om zich te houden aan de verbintenissen van Rio. De Staatssecretaris heeft officieel het advies van de Federale Raad gevraagd over de in België te nemen maatregelen voor de uitvoering van het Protocol van Kyoto.

2.4. Overzicht van de werkgroepen

De werkgroepen tellen gemiddeld 10 deelnemers en alle in de Raad vertegenwoordigde maatschappelijke groepen zijn aanwezig. In bijlage 2 vindt u een tabel met de verdeling per organisatie en het aantal deelnemers aan de verschillende werkgroepen.

2.4.1. Wetenschappelijk onderzoek duurzame ontwikkeling

Onder het voorzitterschap van professor Han Verschure (KU Leuven) heeft deze werkgroep een advies samengesteld over de invloed van het klonen op de biodiversiteit en de duurzame ontwikkeling (goedgekeurd op de Algemene Vergadering van 26 maart 1998). Het advies werd gevraagd door de Minister van Wetenschapsbeleid Yvan Ylief. Als voorbereiding van het advies werd op 4 februari 1998 een symposium gehouden. Het ging om een experiment van de Raad, namelijk een voorafgaand debat organiseren met de verschillende medespelers in het beschouwde gebied en het grote publiek, om over een discussiebasis te beschikken voor het op te stellen advies.

De groep is in de loop van het jaar 7 maal bijeengekomen.

2.4.2. Energie en klimaat

Deze werkgroep, voorgezeten door professor Jean-Pascal van Ypersele (UCL) is 15 maal bijeengekomen. Op vraag van de Staatssecretaris voor Leefmilieu, de heer Jan Peeters, is een omstandig advies opgesteld over de uitvoering in België van het Protocol van Kyoto (goedgekeurd op de Algemene Vergadering van 28 september 1998). Ook dit advies werd voorafgegaan door een symposium: "Het Protocol van Kyoto: bedreiging of uitdaging?" (19 mei 1998). Om een aantal technische punten te verduidelijken heeft de werkgroep verschillende deskundigen, afkomstig van het Instituut wallon, Econotec, Eurec en het VITO gehoord. Het symposium, bijgewoond door 270 personen, werd georganiseerd door een beperkt comité dat 4 maal is bijeengekomen. In het kader van de voorbereiding van het advies heeft de werkgroep ook een bezoek gebracht aan de tentoonstelling over het project "Berlaymont 2000", met een rondleiding door de hoofdarchitect van het project.

2.4.3. Internationale betrekkingen

Tot eind februari 1998 was M. Poznanski (CSA) voorzitter van de werkgroep Internationale betrekkingen. Vanaf maart wordt deze groep voorgezeten door professor Stefaan Marysse (UFSIA). In 1998 is de groep 8 maal bijeengekomen.

De groep heeft adviezen uitgebracht over de sectorale nota's van het ABOS inzake landbouw en voedselveiligheid (goedgekeurd door de Algemene Vergadering van 30 januari 1998) en over de infrastructuur (goedgekeurd door de Algemene Vergadering van 29 mei 1998). Deze werkgroep is ook begonnen werken aan een advies over een toekomstig multilateraal akkoord over investeringen.

2.4.4. Sociaal-economische aspecten van duurzame ontwikkeling

Deze groep heeft in 1998 vijf vergaderingen gehouden. Hij heeft een advies uitgewerkt over de richtlijnen van de Verenigde Naties voor de consumentenbescherming. Het gaat om een advies op eigen initiatief, bestemd om als basis te dienen voor het Belgische standpunt op de CSD-7 die zal plaatshebben in 1999. De Belgische afgevaardigde op de CSD, de heer Jan Verschooten, heeft actief deelgenomen aan de activiteiten van deze groep en heeft deze tekst al kunnen gebruiken bij de voorbereidende discussies op Europees niveau. De werkgroep werd

eerst voorgezeten door de heer Jo Van Assche (UG) maar die heeft ontslag genomen en het is de heer Jan De Smedt, permanent secretaris, die het voorzitterschap heeft waargenomen voor de opstelling van het advies.

2.4.5. Biodiversiteit en bossen

Onder het voorzitterschap van de heer Geert Lejeune (WWF), heeft de werkgroep voorbereidende gesprekken gevoerd met het oog op de formulering van een advies over de uitvoering in België van het Verdrag inzake biologische diversiteit. De groep heeft 6 keer vergaderd en heeft een werkdocument opgesteld, dat is goedgekeurd door de Algemene Vergadering van 4 december 1998, en dat als basis zal dienen voor een toekomstig advies. De werkgroep heeft in dit verband de vertegenwoordigers van de sterkst betrokken federale departementen gehoord.

2.4.6. Federaal plan

Op zijn 2 vergaderingen heeft de werkgroep, voorgezeten door mevr. Anne Panneels (ondervoorzitster van de Raad), voordrachten gehoord van mevr. Nadine Gouzée, verantwoordelijke van de Task Force Duurzame Ontwikkeling van het Federaal Planbureau. Zij sprak over de structuur en de inhoud van het toekomstige federaal rapport. De Raad werd verzocht opmerkingen en suggesties te formuleren en relevante gegevens te verstrekken. Door die vorm van samenwerking is de Raad heel vroeg kunnen tussenkomen in het werk van het Federaal Planbureau.

2.5. Andere initiatieven

Op 27 oktober 1998 heeft het secretariaat een persconferentie georganiseerd om het advies over de uitvoering in België van het Protocol van Kyoto voor te stellen. Er waren acht journalisten aanwezig, zowel van de geschreven pers als van de radio, Franstalig en Nederlandstalig. Het was de eerste activiteit van dit type en het resultaat was bemoedigend: uitvoerige berichtgeving in de pers.

Door de aanstelling van drie nieuwe medewerkers (van wie één is beginnen werken in augustus 1998, de anderen treden in dienst begin 1999) waren de kantoren van het secretariaat te krap geworden. Bijgevolg is het secretariaat beginnen zoeken naar nieuwe lokalen. Na een maandenlange zoektocht kon het secretariaat aan het Bureau van de Raad een interessante locatie voorstellen, in de Aduatukersstraat nabij het Jubelpark. Deze plaats ligt iets buiten het centrum maar is toch vlot bereikbaar met het openbaar vervoer en biedt het voordeel van een rustige en groene omgeving. Vervolgens moest met de eigenaar worden onderhandeld over de nodige renovatiewerken en met de Regie der Gebouwen om een overeenkomst volgens de regels op te stellen. Ook de verschillende voogdijministers moesten hun akkoord geven over het project.

Naar aanleiding van de adreswijziging van het secretariaat van de Raad is er gezocht naar een nieuwe "huisstijl". Er werd een nieuw logo ontworpen, een nieuwe presentatie van de brieven, de adviezen, de folders voor de conferenties...

Voor de vergadering CSD-6 in New York werd de reis van een lid van de Raad bekostigd. Mevr. Slabbinck (ACV) werd hiervoor aangeduid. Zij heeft verslag uitgebracht aan de Algemene Vergadering van de Raad op 29 mei 1998.

De Raad heeft een "Prijs voor de duurzame ontwikkeling" ter waarde van 25.000 frank uitgereikt aan een school voor een project over duurzame ontwikkeling. De prijs werd overhandigd door

de ondervoorzitster mevr. Panneels op de "Dag van de Duurzame Ontwikkeling", georganiseerd op 9 mei 1998 in de Faculté des Sciences Agronomiques de Gembloux door Objectif Recherche, in het kader van de wetenschappelijke vulgarisatiecampagne "Global (Ex)Change".

2.6. Secretariaat

2.6.1. Taken

Het secretariaat is in de eerste plaats belast met de organisatie en de opstelling van de vergaderverslagen van de Algemene Vergadering, het Bureau en de verschillende werkgroepen. Het organiseert de studiedagen, conferenties en symposia. Het stelt de ontwerpen van advies op, samen met de voorzitters van de werkgroepen. Het houdt zich bezig met de persberichten en met de publicatie van de adviezen van de Raad en de besluiten van de verschillende conferenties die de Raad organiseert. Het stelt het jaarlijkse activiteitenverslag op, alsook het financieel verslag. Het staat in voor het beheer, onder de verantwoordelijkheid van het Bureau. Het woont conferenties over duurzame ontwikkeling bij, in België en in het buitenland. Het verzamelt de nodige documentatie voor de werkgroepen en legt een bibliotheek en algemene documentatie aan op het gebied van duurzame ontwikkeling.

Bovendien is het secretariaat aanwezig als waarnemer op de vergaderingen van het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (dat vertegenwoordigers van het federaal departement voor leefmilieu en van de voor milieu bevoegde gewestministeries verenigt). Zo blijft het op de hoogte van alle vergaderingen inzake milieu buiten België en kan het alle nuttige informatie over de activiteiten van de Raad bekendmaken aan de leden van het Comité. Het secretariaat wordt ook uitgenodigd op de voorbereidende vergaderingen van de CSD op het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Elk jaar woont een lid van het secretariaat de conferenties bij die de Environmental Advisory Bodies organiseren.

Het Bureau heeft een aantal nieuwe taken voor het secretariaat vastgelegd: informatie en documenten verstrekken, erop toezien dat elke groep op optimale wijze kan deelnemen aan de formulering van de adviezen, zorgen voor een betere communicatie (media, onderwijs), de uitvoering van de adviezen door de overheid volgen.

2.6.2. Samenstelling

Het secretariaat kan rekenen op de diensten van drie nieuwe medewerkers. De Minister van Wetenschapsbeleid en de Staatssecretaris voor Leefmilieu verbonden er zich immers toe om wetenschappelijke medewerkers aan te stellen om het secretariaat van de Raad te versterken. De ministers hebben de keuze van het Bureau van de Raad gevolgd. Voor de twee personen die het departement Wetenschapsbeleid heeft aangesteld, heeft de procedure langer geduurd dan verwacht, zodat deze twee mensen maar in februari en mei 1999 zullen beginnen, hoewel de selectie al in juni 1998 is gebeurd.

Begin 1999 is het secretariaat als volgt samengesteld:

Jan De Smedt, permanent secretaris (NL), licentiaat sociologie;
Catherine Mertens, permanent secretaris (FR), licentiate biologie;
Gloria Kervyn, wetenschappelijk medewerkster (FR), scheikundig ingenieur;
Stefanie Hugelier, wetenschappelijk medewerkster (NL), licentiate in de rechten;
Marc Depoortere, wetenschappelijk medewerker (FR), ingenieur;
Johan Pauwels, wetenschappelijk medewerker (NL), licentiaat economie;
Ingrid Emmery, directiesecretaresse (NL);
Jean-Pierre Peetermans, boekhouder (NL).

3. Voorlopig financieel verslag

In 1998 had de Raad een budget van 7,8 miljoen frank. Dit budget bestaat uit een dotatie ten laste van de federale begroting, in gelijke delen afkomstig uit de kredieten van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, de kredieten van de diensten van de Eerste Minister (Wetenschapsbeleid) en de kredieten van Ontwikkelingssamenwerking. De personeelsleden van het secretariaat worden rechtstreeks door de drie voorgedijministeries betaald.

1998 was op het vlak van financieel beheer geen eenvoudig jaar voor de Raad. We hadden immers niet voortdurend een nauwkeurig beeld van onze kredieten en uitgaven, aangezien we nog helemaal afhingen van het departement Leefmilieu. Bovendien werd het Koninklijk Besluit dat de zitpenningen en de vergoedingen voor de leden van de Raad vastlegt pas op 22 december in het Staatsblad gepubliceerd. Tot dan was het niet mogelijk om het exacte bedrag voor die begrotingspost te bepalen. Vanaf 1999 zou het financieel beheer van de Raad moeten vereenvoudigen. Het Bureau, met de hulp van het secretariaat, heeft nu immers een bepaalde autonomie op dit terrein verworven.

Hierna vindt u een samenvattende tabel met de uitgaven in 1998. Er is een saldo van 540.000 frank op de werkingsuitgaven. Bepaalde rekeningen uit 1998 moeten echter nog van dit saldo worden afgetrokken. Wat daarna nog overblijft, gaat terug naar de Schatkist.

Ook blijkt dat de oorspronkelijk uitgetrokken investeringskredieten onvoldoende waren. Er was een verschuiving nodig van 1.400.000 frank van de werkings- naar de investeringskredieten. Door de aanwerving van drie bijkomende personeelsleden voor het secretariaat werden de kantoren immers te klein en het secretariaat diende te verhuizen. Dat bracht aanzienlijke kosten mee voor de aankoop van meubilair en informaticamaterieel voor de nieuwe medewerkers.

	uitgaven	begroting	begr.-uitg.
A. Werking			
1. Vergoedingen			
1.1. Zitpenningen en vergoedingen	850.000	2.250.000	1.400.000
1.2. Deelname conferenties	95.000	150.000	55.000
1.3. Reiskosten	0	250.000	250.000
Totaal 1	945.000	2.650.000	1.705.000
2. Betaling goederen en diensten			
2.1. Kantoor en materieel			
2.1.1. Verhuizing	0	0	0
2.1.2. Huur zalen forumactiviteiten (zie 2.3.4)	0	100.000	100.000
2.1.3. Huur vergaderzalen	0	0	0
2.1.4. Sandwiches en drank	50.000	0	-50.000
2.1.5. Onderh. en herst. fotokopie, computer, fax	185.000	200.000	15.000
2.1.6. Klein materieel kitchenette	20.000	0	-20.000
2.1.7. Software	190.000	0	-190.000
2.1.8. Verzekeringen	0	5.000	5.000

	uitgaven	begroting	begr.-uitg.
2.2. Kantoorbenodigdheden			
2.2.1. Kantoorbehoeften	210.000	200.000	-10.000
2.2.2. Frankering	10.000	300.000	290.000
2.2.3. Papier	0	150.000	150.000
2.2.4. Telefoon	0	300.000	300.000
2.2.5. Fax en Internet	190.000	0	-190.000
2.2.6. Documentatie en abonnementen	250.000	100.000	-150.000
2.2.7. Installatie telefoon	55.000	0	-55.000
2.2.8. Installatie PC's	25.000	0	-25.000
2.3. Drukwerk en public relations			
2.3.1. Nieuw logo	60.000	200.000	140.000
2.3.2. Drukken adviezen en verslagen	130.000	500.000	370.000
2.3.3. Website	0	100.000	100.000
2.3.4. Organisatie 2 studiedagen	715.000	1.000.000	285.000
Totaal 2	2.090.000	3.155.000	1.065.000
3. Betaling aan derden			
3.1. Studies (NGO's, studie bureaus)	1.500.000	20.000	-1.480.000
3.2. Vertalingen	500.000	1.175.000	675.000
3.3. Prijs Duurzame Ontwikkeling	25.000	0	-25.000
Totaal 3	2.025.000	1.195.000	-830.000
Totaal A=1+2+3	5.060.000	7.000.000	1.940.000
Overdracht naar investeringen (B)		-1.400.000	-1.400.000
Totaal A na overdracht en saldo op werking	5.060.000	5.600.000	540.000
B. Investeringsuitgaven			
4. Investeringsuitgaven			
4.1. Informaticamaterieel en aansluitingen	815.000	650.000	-165.000
4.2. Bibliotheeksoftware	0	150.000	150.000
4.3. Installatie kitchenette	40.000	0	-40.000
4.4. Kantoormeubelen	1.310.000	1.400.000	90.000
4.5. Overheadprojector en scherm	35.000	0	-35.000
Totaal B=4 en saldo op investeringen	2.200.000	2.200.000	0

Bijlagen

Bijlage 1. Aanwezigheid op de Algemene Vergaderingen

Stemgerechtigde leden

A = aanwezig, V = verontschuldigd, O = afwezig en niet verontschuldigd					
	30/01	26/03	29/05	28/09	4/12
Voorzitter en ondervoorzitters					
Rombouts Theo	A	A	V	A	A
Panneels Anne	A	A	A	A	V
Gysels Jos	V	A	A	A	V
De Cordier Luc	A	V	A	A	V
NGO / Leefmilieu					
Lauwers Guy / Turf Jan	O	O	O	V	V
Lejeune Geert	V	A	O	A	V
Miller Jacqueline	A	V	V	V	V
Poppe Marcel	A	A	A	A	A
Simonis Claude	A	V	O	A	O
Zaccaï Edwin	A	V	V	A	V
NGO / Ontwikkeling					
De Smedt Jan	A				
Laenens Leen	A	A	A		
Paredis Erik	V	A	O	A	A
Pepin Philippe	O	O	O	O	V
Poznanski Marek	A	A	O	O	A
Quintana Edilma / Luz Stella Ocampo	A	A	A	A	A
NGO / Verbruikers					
Rousseau Catherine	O	O	O	O	A
Van Cappellen Paul	O	O	O	O	V
Werknemersorganisaties					
Haaze Guy / Deherder Ingrid	A	O	O	O	V
Kerkhofs Joris	A	O	V	A	A
Lamas Raphaël	A	V	V	A	O
Mélon Pierre	O	O	O	O	V
Slabbinck Lutgard	A	V	A	A	A
Van Evercooren Dirk	A	V	A	A	V

A = aanwezig, V = verontschuldigd, O = afwezig en niet verontschuldigd					
	30/01	26/03	29/05	28/09	4/12
Werkgeversorganisaties					
Beyers Alphons	V	A	O	A	A
De Meester Kris / Vanhavere Katleen	O	O	O	O	V
Jacobs Jean-Pierre	O	O	O	A	V
Klein Claude	V	O	V	V	V
Lateur Hugues	A	A	V	V	V
Vermoes Jean / Callewaert Philippe	O	O	O	A	V
Energieproducenten					
Delanaye Jean-Noël	V	V	A	V	A
Dutordoir Sophie	V	V	A	A	O
Wetenschappelijke milieus					
Demoulin Vincent	A	A	A	A	A
Lavrysen Luc	A	V	O	V	V
Pallemaerts Marc	V	O	O	O	O
Vandermotten Christian					
van Ypersele de Strihou Jean-Pascal	A	V	A	A	A
Verschure Han	A	V	A	A	V

Waarnemers

A = aanwezig, V = verontschuldigd, O = afwezig en niet verontschuldigd					
	30/01	26/03	29/05	28/09	4/12
Federale regering					
Becquaert Henk	O	O	O	O	O
Bossu Peter	O	O	O	O	V
De Cuyper Xavier	V	A	V	O	A
Demeyere Frank	A	A	V	V	V
Gillet Martine	A	O	O	A	V
Lecluyse Chris	O	O	O	O	O
Luycx Agnes	V	V	O	A	V
Martens Fabienne	A	V	O	A	O
Roorijck Michel	O	V	O	O	O
Tielemans Pierre	A	V	V	V	V
Valenduc Christian	O	O	A	A	O
Van Hamme Luc	O	O	V	O	O
Vanhove Gust	V	V	V	V	V
van Overbeke Jean	A	A	O	A	A
van Ypersele de Strihou Patrick	O	O	O	O	O
Vermeulen Wouter / Lievens Tomas	A	A	O	O	O

A = aanwezig, V = verontschuldigd, O = afwezig en niet verontschuldigd					
	30/01	26/03	29/05	28/09	4/12
Gewestregeringen					
Cartuyvels Pierre	A	A	A	O	O
De Wel Herman	O	V	V	A	O
Didion Florence	O	O	O	O	O
Fauconnier Marie-Pierre	O	A	O	O	O
Kremer Georg	V	A	V	V	A
Van Snick Paul	O	O	V	A	O
Wetenschappelijke raadgevers					
Laitat Eric		V	V	V	A
Marysse Stefaan		V	O	O	O
Mormont Marc		O	O	O	O
Van Assche Jo		A	O	O	O
Andere waarnemers					
Franzen Chr.	O	O	O	O	O
Gillet Roland	A	O	O	A	O
Henri Bernard	A	O	O	A	O
Kortebeeck Luc	O	O	O	O	O
Labbar J.	O	O	O	O	O
Smitz Joseph-Simon	O	O	O	O	O
Tollet Robert	O	O	O	V	V
Van Den Put Jef	A	V	V	A	A
Verheeke Jan	A	V	A	A	O
Verschooten Jan				A	V

Bijlage 2. Vergaderingen van en aantal deelnemers aan de werkgroepen

De zes werkgroepen van de Raad

EK = Energie en klimaat

BB = Biodiversiteit en bossen

SE = Sociaal-economische aspecten van duurzame ontwikkeling

IB = Internationale betrekkingen

FP = Federaal plan

WO = Wetenschappelijk onderzoek duurzame ontwikkeling

	EK	BB	SE	IB	FP	WO	TOTAAL	Per verg.
Vergaderingen	15	6	5	8	2	7	43	
Stemgerechtigde leden (en hun plaatsvervangers)								
NGO / Leefmilieu	23	17	5	8	7	16	76	1,8
NGO / Ontwikkeling	11	3	0	20	2	4	40	0,9
NGO / Verbruikers (*)	0	0	5	0	0	0	5	0,1
Werknemersorganisaties	19	0	3	8	5	4	39	0,9
Werkgeversorganisaties	20	0	8	14	3	6	51	1,2
Energieproducenten (*)	27	0	0	0	1	0	28	0,7
Wetenschappelijke milieus	15	8	3	9	2	9	46	1,1
Totaal	115	28	24	59	20	39	285	6,6
Waarnemers								
Regering	16	7	4	9	2	5	43	1,0
Wetenschappelijke raadgevers	11	6	0	2	1	2	22	0,5
Experts	27	11	3	8	2	7	58	1,3
Totaal	54	24	7	19	5	14	123	2,9
Algemeen totaal	169	52	31	78	25	53	408	9,5
Per vergadering	11,3	8,7	6,2	9,8	12,5	7,6	9,5	

(*) Groepen met twee vertegenwoordigers in de Raad,
de andere groepen met stemrecht hebben zes vertegenwoordigers.

Bijlage 3. Overzicht van de adviezen 1994-1998

NRDO-ADVIEZEN 1994–1997

1. Advies met betrekking tot "Het Nationaal Belgisch Programma ter vermindering van de CO₂-uitstoot" – 5 mei 1994 – op vraag van de Minister van Leefmilieu J. Santkin
2. Advies met betrekking tot "De tweede substantiële zitting van de CDO te New York en de te voorziene Belgische tussenkomsten" – 5 mei 1994 – op eigen initiatief
3. Advies met betrekking tot "De verbetering van de procedure van rapportering door België aan de CDO" – 5 mei 1994 – op eigen initiatief
4. Reactie van de NRDO op het Nationaal Rapport aan de Commissie voor Duurzame Ontwikkeling 1994 – 27 januari 1995 – op eigen initiatief
5. Aanbevelingen van de NRDO inzake energiebeleid met het oog op duurzame ontwikkeling – 12 mei 1995 – op vraag van de Minister van Leefmilieu J. Santkin
6. Advies met betrekking tot "Het beleid duurzame ontwikkeling – departement wetenschapsbeleid" – 12 mei 1995 – op vraag van de Minister van Wetenschapsbeleid J.M. Dehousse, overhandigd aan zijn opvolger M. Daerden
7. Advies van de NRDO met betrekking tot het Nationaal Rapport 1995 – 27 februari 1996 – op eigen initiatief
8. Advies van de NRDO met betrekking tot het voorontwerp van wet betreffende productnormen ter bescherming van het leefmilieu en de volksgezondheid en ter bevordering van duurzame productie- en consumptiepatronen – 28 juni 1996 – op vraag van de Staatssecretaris voor Leefmilieu J. Peeters
9. Advies van de NRDO over het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering / Voorontwerp van eerste Belgische Nationale Mededeling aan de Conferentie van de Partijen en over het Nationaal Belgisch Programma ter vermindering van de CO₂-uitstoot / Stand van zaken – 20 september 1996 – op vraag van Staatssecretaris voor Leefmilieu J. Peeters
10. Advies van de NRDO over Voorontwerp van wet betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling – 29 november 1996 – op eigen initiatief
11. Advies van de NRDO betreffende het langetermijnbeleid "Wetenschappelijk Onderzoek en Duurzame Ontwikkeling" – 16 april 1997 – op eigen initiatief
12. Advies van de NRDO over de herziening van het 5de actieprogramma van de Europese Unie over het milieu en duurzame ontwikkeling – 16 april 1997 – op vraag van de Voorzitters van de Kamer en de Senaat, de heren Langendries en Swaelen

FRDO-ADVIEZEN 1997

1. Advies over de steun van het departement ontwikkelingssamenwerking aan het internationaal landbouwonderzoek in het kader van de Consultative Group on International Agricultural Research – 8 oktober 1997 – op vraag van Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking R. Moreels
2. Advies over Kleur Bekennen, Toekomstplan voor de Belgische ontwikkelingssamenwerking – 8 oktober 1997 – op vraag van de Voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers R. Langendries

FRDO-ADVIEZEN 1998

1. Advies betreffende de sectorale nota van het ABOS over landbouw en voedselveiligheid – 30 januari 1998 – op vraag van Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking R. Moreels
2. Advies over de invloed van het klonen van planten en dieren op biodiversiteit en duurzame ontwikkeling – 26 maart 1998 – op vraag van Minister van Wetenschapsbeleid Y. Ylief
3. Advies over de ABOS-sectornota infrastructuur – 29 mei 1998 – op vraag van Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking R. Moreels
4. Advies over de uitvoering in België van het Protocol van Kyoto inzake de beperking van emissies van broeikasgassen – 28 september 1998 – op vraag van de Staatssecretaris voor Leefmilieu J. Peeters
5. Advies betreffende de Richtlijnen voor Consumentenbescherming van de Commission on Sustainable Development – 4 december 1998 – op eigen initiatief